

EFF'S SURVEILLANCE SELF-DEFENSE

တၢ်ဆဲးကျၢဆဲးကျိးလိာ် သးဒီးပုၤဂၤတဖၣ်

<https://ssd.eff.org/en/about-surveillance-self-defense>

LOCALIZATION LAB

တၢ်ဆဲးကျါဆဲးကျိးလိာ်သးဒီးပုၤဂၤတဖၣ်

တၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၤအကတၢ်တဘျီ-
၁၃-၁၁-၂၀၂၁

လီၤအတၢ်ဆဲးကျါဆဲးကျိးပုၤယဲၤဘျးစဲတဖၣ်ဒီး အ့ၤထၢ်နဲးန့ၣ် မၤညီၣ်ထီၣ်န့ၣ်ပုၤ
အတၢ်ဆဲးကျါဆဲးကျိးလိာ်သး ညီၣ်န့ၣ်ဒီး အပူၤကွၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကီး
တၢ်ကွၢ်ဟ့ၣ်ကွၢ်စုးတၢ်အိၣ်သ ကုၤဆးဒး န့ၣ်လီၤ.တၢ်မ့ၢ်တကွၢ်အီၤ လီၤ တၢ်လီၤဆဲးဘၣ်န့ၣ် ခိၣ်ခါတဖၣ်လၢ
ကဒိကသဒါ နနီၢ်ကစၢ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ်န့ၣ် တၢ်ကိးလီၤတဲစိ, တၢ်ဒိဆုၤလိာ်, လီၤပရၢ တၢ်ကစီၣ်အဒိ,
ဘၢ်ဒိအိၣ် ဒီးတၢ်ကတိၤစိလိာ်သးဒီး ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ကစီၣ် ခဲလၢာ်ခဲဆ့န့ၣ် တၢ်ဖိၣ်ဟ့ၣ်န့ၣ်အီၤ ညီၣ်ကဒိန့ၣ်လီၤ.

အါစုအါဘျီန့ၣ် တၢ်ဆဲးကျါဆဲးကျိးလိာ်သးဒီး ပုၤဂၤတဖၣ် လၢကဒိသဒါဝဲ နီၢ်ကစၢ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ်န့ၣ်
မ့ၢ်တၢ်ထီၣ်လိာ်သးလၢနီၢ်ကစၢ် လၢခိၣ်ဖျါထၢ်ပူၤ (မ့တမ့ၢ်) လီၤတဲစိစု ပၣ်ဃုာ်ခဲလၢာ်န့ၣ်လီၤ.
ဘၣ်ဆၣ်တၢ်အံၤ ကဲထီၣ်သးထီၣ်တသ့ဘၣ်, ခါဆူညါတၢ်အဂ့ၤကတၢ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်စုးကါ
[တၢ်ဆိတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့ၣ်ခဲခိယာ်ခိ](#) န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆိတလဲဆူ တၢ်ကတိၤခူသ့ၣ်ခဲခိယာ်ခိန့ၣ် မၤတၢ်ဒဲလဲ

တၢ်ဆိတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့ၣ်ခဲခိယာ်ခိန့ၣ် မၤလီၤတၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢဘၣ်တၢ်ဆုၤအီၤဆူ
တၢ်ကစီၣ်ပူၤ ခိၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံး ပုၤဆုၤတၢ်ဖိ (တၢ်လီၤ “ဂံၢ်ခိၣ်ထံး”) ဒီးကွၢ်အီၤသ့ထဲပုၤလၢဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကစီၣ်
(တၢ်လီၤ “ကတၢ်”) န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤအခိပညီမ့ၢ်ဝဲဒၣ် “တၢ်ဒိကန့ၣ်အီၤ” တသ့နီၣ်တဂၤဘၣ် ဒီး
တၢ်ဖိၣ်ဟ့ၣ်အီၤလၢ နတၢ်ဖဲး တၢ်မၤ အပူၤတသ့ဘၣ်. ပၣ်ဃုာ်ဒီး တၢ်အိၣ်ကစဲးကစီၣ်လိာ်အပုၤယဲၤကျိၤ,
နအ့ၤထၢ်နဲးခိပနီၢ် ဒီးပုၤယဲၤဘျးစဲ(မ့တမ့ၢ်) အဲး(ပ) လၢနစုးကါအီၤ ဒၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မံၢ်ဒီးသးတၢ်ဆိကမိၣ်ဟဲကဲထီၣ်သးလၢကျဲတနီၤနီၤန့ၣ် ထဲဒၣ်လၢနန့ၣ်လီၤကွၢ်ဘၣ်
တၢ်ကစီၣ်တဖၣ် လၢအဲး(ပ)တခါ ဒ်အမ့ၢ်နလီၤတဲစိစိစု (မ့တမ့ၢ်) တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢ
ပုၤယဲၤဘျးစဲတဘျီအပူၤဒီးနခိၣ်ဖျါထၢ် အယိန့ၣ်လီၤ. အခိပညီ တမ့ၢ်လၢ အဲး(ပ) န့ၣ် အခိပနီၢ် (မ့တမ့ၢ်)

ဟ်ယဲးဘျးစဲမိာ်ပုာ်တထံာ်အီၤဘၣ်. တၢ်အံၤမ့ၢ်ဝဲဒၣ် [တၢ်ဆိတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့သ့](#) အက့ၢ်အဂီၢ်ဒီး အတၢ်အိၣ်ဖျါခိၣ်သ့ၣ်လၢအဂ့ၢ်တမံၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢထုးထီၣ်ဘျီထီၣ် အီၤဒီးရၢလီၤအီၤဒၣ်လဲၣ်န့ၣ် မၤဟးဂီၤကွၢ်အီၤ တသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ပီးတၢ်လီၤခဲလၢာ်န့ၣ် အတၢ်န့ၣ်ကျဲၤအိၣ်လၢ နီၢ်ကစၢ်တၢ်ဒိသဒါသး အတၢ်ကွၢ်ဟ့ၣ်အဂီၢ် ဟ်ယဲးဘျးစဲအလီၢ်ဒီး စူးကါဝဲဒၣ် တၢ်ဆိတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့သ့ခဲခိၣ်န့ၣ်လီၤ. နစူးကါတၢ်အံၤ လၢတၢ်ဆဲးကျဲၤဆဲးကျိးထီၣ်ရီၤ တမံၤအဂီၢ်သ့, ပုၣ်ဃုာ်ဒီး တၢ်ကလုာ်ဒီးတၢ်ကိးဘၢ်ဒိၣ်အိၣ်လီၤတံၢ်, တၢ်ဒိဆုၤလံာ်ဒီးတၢ်ကတိၤလံာ်သး ဒီးလီၤပရၢန့ၣ် လီၤ.

(တဘၣ်သးဒုဒိဒီးန့ၣ်ပၢ်ကမၣ်လၢ တၢ်ဆိတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့သ့ခဲခိၣ်န့ၣ်လီၤ တၢ်အံၤမ့ၢ်ဝဲဒၣ် [တၢ်ဟံၣ်ခူသ့သ့တၢ်ဆုၤထီၣ်ဆုၤလီၤ တကထၢဘၣ်တကထၢန့ၣ်](#) တဂ့ၤ. တၢ်ဆိတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့သ့ခဲခိၣ်န့ၣ်လီၤ ဒိသဒါဝဲတၢ်ဒိဆုၤလံာ်တဖၣ်, အဒိ, စးထီၣ်လၢနအိၣ်ဒီးတုၤလၢပုၤဒီးန့ၣ်တၢ်အိၣ်, မ့ၢ် တၢ်ဟံၣ်ခူသ့သ့ တၢ်ဆုၤ ထီၣ်ဆုၤလီၤအကထၢန့ၣ် ဒိသဒါထဲဒၣ် အတၢ်စးထီၣ်ဟးထီၣ်လၢနတၢ်ပီးလီၤဒီး လဲၤဆူအဲး(ပ) အဟ်ယဲးဘျး စဲထံးတဖၣ် ဒီးစးထီၣ်လၢ အဲး(ပ) အဟ်ယဲးဘျးစဲထံးတဖၣ် လဲၤဆူပုၤဒီးန့ၣ်တၢ်ကစီၣ်အတၢ်ပီးလီၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဘၣ်စၢၤန့ၣ် နဆုၤတၢ်ကစီၣ်အိၣ်ပနီၣ် - (မ့တမ့ၢ်) ဟ်ယဲးဘျးစဲနအိၣ်လၢအကျိၤ, (မ့တမ့ၢ်) အဲး(ပ) လၢနစူးကါအီၤ, ထံာ်ဝဲဒၣ် တၢ်ကစီၣ်တဖၣ် အတၢ်ကွဲးဒိဖၣ်လၢ ဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ခူသ့သ့အီၤသ့န့ၣ်လီၤ.)

လၢတၢ်အိၣ်ဖျါကဒုကယီၤအပူၤန့ၣ် တၢ်ဆိတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့သ့ခဲခိၣ်န့ၣ်လီၤ မၤတၢ်ဒိအံၤ- ဖဲပုၤခဲၤအဲၣ်ဒီးဆဲး ကျဲၤဆဲးကျိၤလံာ်သး ခိဖျါ တၢ်ဆိတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့သ့ခဲခိၣ်န့ၣ်လီၤ (အဒိ Akiko ဒီး Boris) န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်တဂၤစုာ်စုာ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ [တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ](#) တဖၣ် တၢ်ကိးအီၤလၢ နီၣ်တံာ်ခဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၣ်တံာ်ခဲတဖၣ်အံၤ တၢ်စူးကါအီၤလၢ ကဆိတလဲကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢ ပုၤကိးဂၤဒဲးဖးအီၤသ့, ကဲထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢ တၢ်ဖးအီၤသ့ထဲ ပုၤတဂၤဂၤ လၢအိၣ်ဒီး [နီၣ်တံာ်ခဲ](#) လၢဖိးမံလံာ်သးန့ၣ်လီၤ.

တချုးလၢ Akiko ဒိဆုၤလံာ်ဆူ Boris န့ၣ် အဝဲဆိတလဲဟံၣ်ခူသ့သ့ကွၢ်အီၤ လၢ Boris အနီၣ်တံာ်ခဲ ဒ်သိး Boris မ့ၢ်ပုၤ ထဲတဂၤလၢ ဟ်ဖျါထီၣ် အီၤသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အန့ၣ်ဝဲဒီး အဝဲဆုၤကွၢ်တၢ်ကစီၣ်လၢ ဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ခူသ့သ့အီၤ လၢအ့ထၢၣ် နဲးအဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤတဂၤလၢလၢမ့ၢ်ဖိၣ်ဟ့ၣ်မၤခူသ့သ့ကွၢ်တၢ်လၢ Akiko ဒီး Boris - အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤဘၣ်လၢ တၢ်လီၢ် လၢ Akiko စူးကါတၢ်လၢ ကဆုၤတၢ်ကစီၣ်အံၤအဂီၢ်ဒၣ်လဲၣ်သနက့ (ဒ်အမ့ၢ် အဟ်ယဲးစရီ) - အဝဲသ့ၣ်ကထံာ်ဘၣ်ဝဲ ထဲ တၢ်ဂ့ၢ်ထၢဖျါလၢဘၣ်တၢ်ဆိတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့သ့အီၤ ဒီးဖးတၢ်ကစီၣ်န့ၣ် တသ့ဘၣ်. ဖဲ Boris ဒီးန့ၣ်ဘၣ်အီၤ အဝဲ ဘၣ်စူးကါအနီၣ်တံာ်ခဲ လၢကဟ်ဖျါထီၣ်ကွၢ်အီၤဆူ တၢ်ကစီၣ်လၢဖးအီၤသ့န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဖဲးတၢ်မၤတနီၤနီၤ ဒ်အမ့ၢ် Google Hangouts ဘိးဘၣ်ရၢလီၤဝဲ “တၢ်ဆိတလဲတၢ်ကတိၤခူသ့သ့” ဘၣ်ဆၣ် စူးကါ နီၣ်တံာ်ခဲတဖၣ်လၢ ဘၣ်တၢ်ဘျီထီၣ်ဒီးပၢဆုၤအီၤခိဖျါ Googleန့ၣ်

တမ့ပုဆုတော်ဖိဒီးပုဒီးနတ်တော်ကစီတော်ဘန်နီလီ၊ တော်အဝဲအံ၊ တမ့
တော်ဆီတလဲတော်ကတိၤခူသုဉ်ခံခိယာ်ခိနီလီ၊ လၢကအိဉ်ဒီးတော်ဘိဉ်တော်ဘၢဒီးကပူဖျဲးနီနီအဂီၢ်
ထဲပုဆဲးကျါဆဲးကျါးလိာ်သးတော် အိဉ်လၢ “အကတၢ်” တဂၤ လၢဘဉ်အိဉ်ဒီးနီဉ်တံခံတဖဉ်လၢပုအီ၊
[ဆီတလဲဆူတော်ကတိၤခူသုဉ်](#) ဒီးဟံဖျါထီဉ်တော်သ့ အဂီၢ်နီလီ၊ မ့မ့တော်ဖဲးတော်မၤလၢ နစူးကျါ
ပၤဆုရဲဉ်ကျါအီ၊ နီဉ်တံခံတဖဉ်အဂီၢ်နီ မ့ဝဲ တော်ဟံခူသုဉ်တော်ဆုထီဉ်ဆုလီ၊ အကထၢနီလီ၊

တော်ဆီတလဲဆူတော်ကတိၤခူသုဉ်ခံခိယာ်ခိ အခိပညီမ့ဝဲ ပုယဲၤစရီကစၢ်တဖဉ်
ဘဉ်ဟံခူသုဉ်အနီဉ်တံခံတဖဉ် လၢတော်ဘိဉ်တော် ဘၢပူနီလီ၊ အခိပညီမ့ဝဲစၢ်ကီး တော်ဖဲးတော်မၤတော်
ဒ်သိးကမၤလီၤတံဝဲ နီဉ်တံခံတဖဉ် လၢတော်စူးကျါအီလၢ၊ ကဟံခူသုဉ်တော်ဒီးဟံဖျါထီဉ်တော်အဂီၢ်
[မ့ဝဲပုလၢအကြးအဘဉ်အတၢ်အိဉ်ယၢ](#) အဂီၢ်နီလီ၊ တော်စူးကျါ
တော်ဆီတလဲဆူတော်ကတိၤခူသုဉ်ခံခိယာ်ခိလၢ တော်ထဲးဂံၢ်ထဲးဘါတနီ - စးထီဉ်ညီညီလၢ တော်ထူးလီၤဟံ
အဲး(ပ)တခါလၢ အိဉ်ဒီးတော်ဘဉ်ဟံဂၢ်ဟံကျါ၊ နီဉ်တံခံတဖဉ်လီ - ဘဉ်ဆဉ် မ့ကျဲအဂ့ၤကတၢ်လၢ
ဟံယဲၤစရီကစၢ် တဖဉ် ကဟံဂၢ်ဟံကျါ၊ အတၢ်ဆဲးကျါဆဲးကျါးလိာ်သး အတၢ်ဘိဉ်တော်ဘၢ
တဘဉ်လိဉ်နီနီ ဟံယဲၤလီၤ လၢအဝဲသ့ဉ်ခံဂၤလၢ စူးကျါဝဲဒဉ်ဘဉ်နီလီ၊

မၤလိနီပၢ်အါထီဉ်သးဘဉ်ဃး တော်ဆီတလဲဆူတော်ကတိၤခူသုဉ်တော်လၢ [ယကြးသ့ဉ်ညါတၢ် ဆီတလဲဆူတၢ်
ကတိၤခူသုဉ်အဂ့ၤမနုၤတဖဉ်လဲဉ်](#) နီဉ်တံခံတဖဉ်မၤတကီၢ်လၢတော်ဆီတလဲဆူတော်ကတိၤခူသုဉ် ဒီး
[တော်ဆီတလဲ ဆူတော်ကတိၤခူသုဉ်အဂ့ၤဂၤတဖဉ်](#) တက့ၢ် ပ ဟံဖျါ ဒုးနီပၢ်စၢ်ကီး တော်ဆီတလဲဆူတော်က
တိၤခူသုဉ်ခံခိယာ်ခိ- တော်ကိးအီလၢ “[တော်ဆီတလဲဆူတော်ကတိၤခူသုဉ်နီဉ်တံခံလၢကမျါအဂီၢ်](#)” -
အဂ့ၢ်အကျါ အဂ့ၤဂၤတဖဉ် အိဉ်လၢ [တၢ်ရဲဉ်ကျါလီၤ လီၤတံဖဲ တော်ဆီတလဲဆူတော်ကတိၤခူသုဉ်ခံခိယာ်ခိ
နီလီ](#)။

တၢ်ကိးလီတဲစိဒီးတၢ်ဒိဆုလံာ်ကွၢ်တဖဉ် ထီဒါလိာ်သးဒီး အ့ထၢဉ်နဲးတၢ်ကစီဉ် လၢဘဉ်တၢ်ဆီတလဲဆူတော်ကတိၤ ခူသုဉ်အီ

ဖဲနကိးလီတဲစိ ဒိဖျါဟံဉ်လီတဲစိ(မ့တမ့) လီတဲစိစိစုအခါ နလီကျါနီ တမ့
တော်ဆီတလဲဆူတော်ကတိၤခူသုဉ် ခံခိယာ်ခိဘဉ်၊ ဖဲနဒိဆုလံာ်တကျါ (တၢ်သ့ဉ်ညါစၢ်လၢအမ့ SMS)

လၢနလီတဲစိစိစုအခါ လိာ်ကျိန့ၣ် တအိၣ်ဒီးတၢ်ဘိၣ်တၢ်ဘၢလၢတက့ၤဘၣ်. တၢ်ခံမံၤအံၤ ပဒိၣ် (မ့တမ့ၢ်) ပှၤတၢ်ဂၤလၢ အိၣ်ဒီး တၢ်စိတၢ်ကမီၤဖဲလီတဲစိစိပနီၣ်, ဖးဘၣ်န့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ် မ့တမ့ၢ် မၤနီၣ်န့ၣ်တၢ်ကိးလီတဲစိသ့န့ၣ်လီၤ. န [တၢ်သမံသမိးထံ ကွၢ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်](#) မ့ၢ်ပၣ်ဃုာ်ဒီးပဒိၣ် တၢ်ဖိၣ်ဘျီးဃာ်တၢ်န့ၣ် နကြၢး စူးကါ ကျဲအဂၤတဖၣ်လၢ ဆီတလဲ ဆူတၢ်ကတိၤခူသ့ၣ်ဒီးသ့အီၤလၢအ့ထၢၣ်နဲးန့ၣ်လီၤ. တၢ်န့ၣ်ဘျူးက့ၤမ့ၢ်ဝဲ ကျဲအဂၤတဖၣ်လၢ ဆီတလဲဆူတၢ်ကတိၤ ခူသ့ၣ်အံၤ အိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢ ဘၢ်ဒိၣ်အိၣ်လီၤ.

တၢ်ဖဲးတၢ်မၤ (မ့တမ့ၢ်) ခိၣ်ဖျူထၢၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤရီၣ်ဝဲအဒိတနီၤ လၢအိၣ်ဒီး တၢ်ဆီတလဲဆူတၢ်ကတိၤ ခူသ့ၣ်တၢ်ခံခီ ဃာ်ခီ လၢတၢ်ဒိဆုၤလိာ်ဒီးတၢ်ကလုာ်,ဒီးတၢ်ကိးလီတဲစိဘၢ်ဒိၣ်အိၣ်အဂီၢ် ပၣ်ဃုာ်ဒီး-

- Signal (လၢ [iOS](#) ဒီး [Android](#))
- WhatsApp (လၢ [iOS](#) ဒီး [Android](#))
- [Wire](#)

တၢ်ဖဲးတၢ်မၤရီၣ်ဝဲအဒိတနီၤလၢတအိၣ်ဒီး [တၢ်ဆီတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့ၣ်တၢ်ခံခီဃာ်ခီ](#) လၢဂံၢ်ခိၣ်ထံး ပၣ်ဃုာ်ဒီး

- Google Hangouts
- Kakao Talk
- Line
- Snapchat
- WeChat
- QQ
- Yahoo Messenger

ဒီးတၢ်ဖဲးတၢ်မၤတနီၤနီၤ ဒ်အမ့ၢ် Facebook Messenger ဒီး Telegram အိၣ်ဒီး တၢ်ဆီတလဲဆူတၢ် ကတိၤခူသ့ၣ်တၢ်ခံခီဃာ်ခီ ထဲဒၣ်ဖဲလၢနမၤမူထီၣ်အီၤလၢတၢ်တီၢ်သ့ၣ်ဟံးသးအပူၤန့ၣ်လီၤ. အဂ့ၢ်လၢတဖၣ် ဒ်အမ့ၢ် iMessage, အိၣ်ဒီး တၢ်ဆီတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့ၣ်တၢ်ခံခီဃာ်ခီ ထဲဒၣ်ဖဲလၢ ပှၤစူးကါတၢ်ဖိခံၤ စူးကါပီးလီတကလုာ်ဃီ (လၢတၢ်မ့ၢ်စူးကါ iMessage န့ၣ် ပှၤစူးကါတၢ်ဖိခံၤလၢကံး ကဘၣ်စူးကါဝဲဒၣ် iPhone) န့ၣ်လီၤ.

နန် နတ်ဆုလံကျိုတၢ်ကစီၣ်အတၢ်ဖံးတၢ်မၤထဲလဲၣ်

တၢ်ဆီတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့ၣ်ခံခိယာ်ခိန့ၣ် (တြီဆၢစၢၤနၤလၢ တၢ်ကွၢ်ဟ့ၣ်တၢ်လၢ ပဒိၣ်ပပုၤ, ပုၤန့ၣ်လီၤမၤဟးဂီၤ တၢ်ဒီး တၢ်ဆုတၢ်ကစီၣ်ကျိၤကျဲတဖၣ်သ့န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် ကရူၢ်တဖၣ်အံၤ ကဆီတလဲမၤခူသ့ၣ်တၢ်လၢခိၣ်ဖျူထၢၣ် ရှီၣ်ဝဲအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလၢ နစူးကါအီၤသ့လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယံ စူးကါ တၢ်ဆီတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့ၣ် ခံခိယာ်ခိသန့က့ ကဆုၤန့ၣ်ဝဲ [တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ](#) လၢတအိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ (မ့တမ့ၢ်) [တၢ်ဆီတလဲဆူ တၢ်ကတိၤခူသ့ၣ်](#) လၢအဂံၢ်စၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကရူၢ်အါဖုန့ၣ် ပၣ်ဃုာ်ဒီး EFF, စူးကါဘၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ် လၢတၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးဝဲဒၣ် ခီပနံၣ်တဖၣ်လၢ တၢ်သ့ၣ်ညါညီန့ၣ် အီၤ (ဒ်အမ့ၢ် WhatsApp, လၢဘၣ်တၢ်ပၤအီၤခီဖျိ Facebook (မ့တမ့ၢ်) Signal) ဒ်သိး ကမၤလီၤတံၢ်ဝဲဒၣ်လၢ အဝဲသ့ၣ်မၤတၢ်အိၣ်ဒီး တၢ်ဆီတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့ၣ်တၢ်ခံခိယာ်ခိ ဒ်လၢအဝဲသ့ၣ် အၢၣ်လီၤသးနီၢ်နီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် နမ့ၢ် ဘၣ်ယိၣ်တၢ်ဘၣ်ဃးဒီး တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်တဖၣ်အံၤ နစူးကါ ပီးလီၤတဖၣ်လၢ တၢ်စူးကါအီၤသက့ၤဆးဒး ဒီးကွၢ်သမံသမိးဝဲဒၣ် တၢ်ဆီတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့ၣ်တၢ် အကျဲလီၤဆီတဖၣ် ဒီးဘၣ်တၢ်ထုးထီၣ်ဟ်လီၤအီၤ လၢကမ့ၢ် တၢ်ဆုထီၣ်ဆုၤ လီၤတၢ်အ ကျိၤကျဲသဘျုး လၢစူးကါဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. OTR ဒီး PGP မ့ၢ်ဝဲတၢ်အဒိခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤကျိၤကျဲတဖၣ်အံၤ သန့ထီၣ်သးလၢ ပုၤစူးကါပုၤယဲၤစရီ အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အကံၢ်အစီလၢကမၤတၢ်အဂီၢ် အါတက့ၢ်မ့ၢ်တၢ်လၢ တကွၢ်မံၢ်တၢ်ဒီး တၢ်သိၣ်တၢ်သိ မိၢ်ပုၤအ လီၤလံၤတဖၣ် လၢတစူးကါဝဲဒၣ် ခုခါချုးစိၤ တၢ်ဆီတ လဲဆူ တၢ်ကတိၤခူသ့ၣ်အကျဲလီၤဆီ အဂ့ၢ်ကတၢ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

[တအိၣ်ဒီးတၢ်မၤနီၣ်မၤယါ](#) (OTR)န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ဆီတလဲဆူ တၢ်ကတိၤခူသ့ၣ်တၢ်ခံခိယာ်ခိ [တၢ်သိၣ်တၢ်သိမိၢ်ပုၤ](#) တမၤလၢ တၢ်ဒိဆုၤ လံာ်ဆဲးကျါဆဲးကျိးလိာ်သးတကီၢ်ခါ လၢဘၣ်တၢ်စူးကါအီၤလၢ တၢ်ဆုၤခိလိာ်သး တၢ်က စီၣ်အါထံၣ်အဘီတစိၢ်ဖိ အဂီၢ်သ့န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပီးတၢ်လီၤတနီၤနီၤလၢ မၤဖျိၣ်သကိးတၢ်ဒီး OTR ပၣ်ဃုာ်ဒီး-

- [Pidgin](#) (လၢ Windows မ့တမ့ၢ် Linux)
- [Adium](#) (လၢ macOS)
- Jitsi (လၢ [Linux](#), [Windows](#), [macOS](#))

PGP ((မ့တမ့ၢ်) [တၢ်ဟ်ဘၢခူသ့ၣ်အ့ထၢၣ်နဲးဟ်ယဲၤကွၢ်ဂီၤဒိ](#)) မ့ၢ်ဝဲ တၢ်အဂံၢ်ခိၣ်ထံးပတီၢ်လၢ လီပရၢ အတၢ်ဆီတ လဲဆူ တၢ်ကတိၤ ခူသ့ၣ်တၢ်ခံခိယာ်ခိ အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်န့ၣ်လီၤအဂ့ၢ်လီၤတံၢ်လီၤဆဲး လၢကဘၣ်ဆီလီၤဟ်လီၤဒီးစူး ကါ PGP တၢ်ဟ်ခူသ့ၣ်တၢ်လၢ နလီပရၢအဂီၢ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ် ကွၢ်အီၤဖဲ -

- [တၢ်မၤအကျဲ- တၢ်စူးကါ PGP လၢ macOS](#)

- [တၢ်မၤအကျဲ- တၢ်စူးကျိ PGP လၢ Windows](#)
- [တၢ်မၤအကျဲ- တၢ်စူးကျိ PGP လၢ Linux](#)

PGPစံးတၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲလီၤပရၢအဂီၢ်, မ့ၢ်တၢ်ကြၢၤဝဲဘၣ်ဝဲဒီးအဂ့ၢ်ကတၢၢ် လၢဖဲးမၤတၢ်ဒီး ဆဲးကျိးလိာ်သးဒီးပုၤဂၤ, လၢ ပုၤစူးကျိပုၤယဲၤစရိဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.ဟ့ၣ်ဒုးလဲၤခီဖျိစ့ၢ်ကိး ပုၤစူးကျိပုၤယဲၤစရိတဖၣ်လၢ အတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ် ဒီး တၢ်တြီၤပပ်ပနီၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဂ့ၤဂ့ၤဘၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်လၢ တၢ်ဆိတလဲဆူ တၢ်ကတိၤခူသ့ၣ်ခံၣ်ဃာ်ခီ တမၤဝဲ

တၢ်ဆိတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့ၣ်ခံၣ်ဃာ်ခီန့ၣ် ဒီသဒါကဟုကယာ်ဝဲထဲဒၣ် နတၢ်ဆဲးကျါဆဲးကျိးအဂ့ၢ်အကျိၤ တမ့ၢ် တၢ်ဂ့ၢ်နီၢ်နီၢ်လၢ နဆဲးကျါဆဲးကျိးအဂ့ၢ်လၢဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်လီၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တဒီသဒါဝဲဒၣ် န [တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤမိၢ်ပုၤ](#) လၢအပၣ်ဃုာ်ဝဲ အဒိ, လီၤပရၢတဘျီ အလိာ်တကျိၤ, ပုၤလၢနကွဲးဆုၢ်န့ၣ်အီၤ ဒီးအခါဖဲလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. နမ့ၢ်ကိး လီၤတဲစိလၢ လီၤတဲစိစိစု တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ဃးဒီးနတၢ်လီၤတၢ်ကျိၤ မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးဝဲ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤမိၢ်ပုၤ န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢနဆဲးကျါဆဲးကျိးအီၤမ့ၢ်အိၣ်လၢတၢ်ခူသ့ၣ်ပုၤဒၣ်လဲၣ်ဘၣ်ဆၣ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤမိၢ်ပုၤ ရဲၣ်ကျဲၤ ဟ့ၣ်လီၤ. ဝဲဒၣ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ ဟံၤဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဃးဒီးနၤ လၢလၢဆဲးကျါဆဲးကျိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤမိၢ်ပုၤ ဘၣ်ဃးဒီးနတၢ်ကိးလီၤတဲစိ ဟ့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤသ့ဝဲလၢ သ့ၣ်ညါအီၤညီဒီး အရ့ၤဒိၣ်တဖၣ် သ့ဝဲလီၤ.အဒိ -

- အဝဲသ့ၣ် သ့ၣ်ညါဝဲလၢ နကိးလီၤတဲစိ ကိးမုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံးတၢ်မၤဃုာ်တၢ်မၤ ဖဲးဖိမုၢ် (၀၂:၂၄) နၣ်ရံၣ် ဒီးကတိၤတၢ်ယံာ် (၁၈) မံးနံး, ဘၣ်ဆၣ်အဝဲသ့ၣ်တသ့ၣ်ညါလၢ နကတိၤတၢ် မနုၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- အဝဲသ့ၣ် သ့ၣ်ညါဝဲလၢ နကိးလီၤတဲစိ တၢ်ဒီသဒါတၢ်မၤသံလီၤသး ဂ့ၢ်ဂီၢ်အူ ဖဲလီၤကျိၤအိၣ်လၢ တီၤ Golden Gate Bridge, ဘၣ်ဆၣ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤခိၣ်တီၤလၢ စံးကတိၤအီၤ ဒီးလီၤတဲစိတဖၣ် အိၣ်ဝဲဒ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ အသိးန့ၣ် လီၤ.
- အဝဲသ့ၣ် သ့ၣ်ညါလၢ နကတိၤတၢ်ဒီး တၢ်မၤကွၢ် (HIV) အတၢ်ဖဲးတၢ်မၤ,ကသံၣ်သရၣ်, ဆူၣ်ချ့တၢ်အုၣ် ကီၤခီပနီၣ် ဖဲလၢတန့ၣ်ရံၣ်ဃီအတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် အဝဲသ့ၣ် တသ့ၣ်ညါဝဲလၢ ကတိၤတၢ်ပီၣ် တၢ်ဂ့ၢ် မနုၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

- အဝဲသွပ် သွပ်ညါဝဲလၢ နဒီးန့ၣ် တၢ်ကိးလီတဲစိဟဲလၢ လီၤဝီၤ (NRA) ဝဲလီၤ, ဝဲလၢအအိၣ်ဒီး တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ တခါလၢ တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢကျိတၢ်စုကဝဲအဂီၢ်, ဒီးကိးလီတဲစိဆူန ဘျီၣ်ဒိၣ်ထးကိတိာ် တဖၣ်ဒီး ဒီကရဲးပုၤခၢၣ်စးတဖၣ်, တဘျီဃီဖဲအံၤဝဲလီၤခဲန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢလီတဲစိ အပူၤ တဖၣ် ဖျဲးကွံာ်သးဒီးပဒိၣ် ဖိၣ်ဘျီးကွံာ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- အဝဲသွပ် သွပ်ညါဝဲလၢ နကိးလီတဲစိဆူ ဟိၣ်မုၢ်ဂ့ၢ်ဝီကသံၣ်သရၣ်, ဒီးကတိၤသကိးတၢ်, တၢ်ခိန့ၣ်ရံၣ် ဒီးကိးလီတဲစိ ဆူ လီၤဝီၤ တၢ်ရဲၣ်လီၤကျဲလီၤလၢတၢ်ကဲထီၣ်မိၢ်ပၢ်အဂီၢ် (Planned Parenthood) ခဲန့ၣ်လၢအသိတနံၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် ပုၤတသ့ၣ်ညါလၢနကတိၤတၢ်ဂ့ၢ်မနုၤလဲၣ်နီၤတဂၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အက့ၢ်အဂီၤလၢ အကါဒိၣ်အဂ့ၢ်အဂၤတဖၣ်

[တၢ်ဆိတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့ၣ်တၢ်ခဲခိယာ်ခိန့ၣ်](#) မ့ၢ်တၢ်အက့ၢ်အဂီၤဒိၣ်ထဲတမံၤလၢခဲလၢကျိ လၢကမ့ၢ် [တၢ်အ ကါဒိၣ်လၢနဂီၢ်](#) ,လၢ [တၢ်ဆဲးကျါဆဲးကျိးအတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ](#) အပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဒ်တၢ်တဲန့ၢ်ပၢ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢထးအသိး, တၢ်ဆိတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့ၣ်တၢ်ခဲခိယာ်ခိန့ၣ် မ့ၢ်ကျဲၣ်ကတၢ်လၢ တၢ်ဒိသဒါကွံာ် ခိပနံၣ်တဖၣ်ဒီး ပဒိၣ်ပပုၤ လၢတၢ်န့ၣ်လီၤကွံာ် နတၢ်ဆုၢ်တၢ်ကစီၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် လၢပုၤအါဂၤအဂီၢ် ခိပနံၣ်ဒီးပဒိၣ်တဖၣ်န့ၣ် တမ့ၢ် [တၢ်ပျဲၤတၢ်ဖး](#) အဒိၣ်ကတၢ်ဒီးဘၣ်.လၢတၢ်န့ၣ်အယိ တၢ်ဆိတလဲဆူတၢ်ကတိၤခူသ့ၣ်တၢ်ခဲခိယာ်ခိန့ၣ် ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ် တမ့ၢ် တၢ်ဂ့ၢ်အကါဒိၣ်ကတၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

အဒိ, ပုၤတဂၤလၢမ့ၢ် [ဘၣ်ယိၣ်တၢ်ဘၣ်ဃးဒီး နီၢ်ဒိမါဝဲၤ မိၢ်ပၢ်.\(မ့တမ့ၢ်\) တၢ်မၤကစၢ်လၢ တၢ်ဟံးတၢ်ဖိၣ်ဘၣ်](#) [အတၢ်ပိး တၢ်လီ](#) န့ၣ် တၢ်ဒိဆုၢ်တၢ်ကစီၣ်တဖၣ် လၢယိာ်တစိဖိ “လီၤမၢ်ကွံာ်” န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ် ကမ့ၢ်ဝဲ [တၢ်ထီၣ်ဟူးဂဲၤဘၣ်တၢ်ဆၢတံာ်သးလၢတၢ်ဃုထၢစူးကါတၢ်ဆုၢ်တၢ်ကစီၣ်အကျိၤကျဲတမံၤ](#) အဂီၢ်သ့န့ၣ်လီၤ. ပုၤတနီၤနီၤ [ကဘၣ်ယိၣ်တၢ်လၢ ကဟ့ၣ်ဘၣ်ပုၤဂၤ အလီတဲစိနီၣ်ဂံၢ်](#) ဒီးလၢတၢ်န့ၣ်အယိ တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢကစူးကါဝဲဒၣ် “ဟ့ၣ်လီၤမံၤအဂၤ” လၢတမ့ၢ်လီတဲစိ နီၣ်ဂံၢ် ကမ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်လၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အါဒၣ်တက့ၢ် [တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဒီးနီၢ်ကစၢ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတၢ်ဂီၤဒိတဖၣ်](#) တမ့ၢ်ထဲတၢ်ဂ့ၢ်အကါဒိၣ်လၢအိၣ်အါမံၤအါ ကလုာ် လၢတၢ်ဃုထၢဝဲဒၣ် တၢ်ဆဲးကျါဆဲးကျိးအကျိၤကျဲ လၢအဘၣ်ဘၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဲး(ပ) တခါလၢအိၣ်ဒီး တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဂ့ၢ်ဒိၣ်ကတၢ်သန့က့ အဘျီးတအိၣ်ဘၣ် ဖဲန [တံၤသကိးဒီးပုၤဆဲးကျါလီၤသးတဖၣ်](#) မ့ၢ်တစူးကါဝဲနီၣ်တဂၤ ဒီး အဲး(ပ) တဖၣ်လၢ ဘၣ်တၢ်စူးကါအိၣ်သက့ဆဲးဒီးဒီး လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်ကလီၤ ဆိလီၤသးလၢ ထံကီၢ်တဘျီဒီးတဘျီ

ဒီးပုၤတဖုၤဘၣ်တဖုၤန့ၣ်လီၤ။ တၢ်ဖဲးတၢ်မၤလၢအကံၢ်အစီၤအပတီၢ်ဖုၣ် (မ့တမ့ၢ်) အဲး(ပ)
တခါလၢဘၣ်ပုၤအီၤန့ၣ် တမ့ၢ်တၢ်ဆုၢ် တၢ်ကစီၣ်အကျိၤအ ကြၢးအဘၣ်လၢပုၤတနီၤနီၤ အဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ။

ဒ်န့ၣ်ပၢၢ်တၢ်လၢ နအဲၣ်ဒီးဒီးလိၣ်ဘၣ်လၢ တၢ်ဆဲးကျါဆဲးကျါအကျိၤကျါအိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ
အဂ့ၢ်လီၤတံၢ်လီၤဆဲး ဂ့ၤထဲလဲၣ်န့ၣ်လီၤ။ ဒ်တၢ်အညီၤလၢ ကယုၤကွၢ်ဘၣ်တၢ် လၢအမၤပုၤလုၢ်ဘၢကွၢ်တၢ်
တၢ်သဘၣ်ဘုၣ် ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ လဲၤတလၢကွၢ် စီၤအတၢ်ကဲဘျုးကဲဖျိၣ် ကအိၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။